

İRAN'DAN TİRAN'A: HALKIN MÜCAHİTLERİ ÖRGÜTÜ

Ekim 2021 Sayı: 6

İRAN'DAN TİRAN'A: HALKIN MÜCAHİTLERİ ÖRGÜTÜ

1960'lı yılların ortalarında, Şii-İslam ve Marksist düşüncenin sentezi sonucu oluşan siyasal bir öğretinin hakim olduğu Halkın Mücahitleri Örgütü (HMÖ) 1979 İran İslam Devrimi'ne giden süreçte her ne kadar İslami kesimle ve din adamları ile hareket etse de günümüzde özellikle İran için büyük tehlike teşkil etmektedir. Zira örgütün İran'ın nükleer çalışmalarının uluslararası basına sızdırılmasından yönetici kadrolarındaki suikastlara kadar birçok alanda önemli eylemlerde bulunması, bunun yanı sıra Avrupa ve ABD için İran aleyhine sağladığı istihbarat, günümüzde Halkın Mücahitleri Örgütü'nün İran devlet makamları tarafından "Halkın Münafıkları Örgütü" olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur.¹ Halihazırda yurt dışındaki en aktif ve teşkilatlı muhalif grup olarak değerlendirebileceğimiz örgüt Irak'ın işgali ile beraber silahlı mücadele yöntemini bırakmış ve daha diplomatik bir söylem içerisine girmiştir. Irak'ın işgali hem İran hem de Halkın Mücahitleri Örgütü için bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten itibaren çalışmalarını Arnavutluk'a taşıyan Halkın Mücahitleri Örgütü Avrupa ile temasını sıklaştırmış ve meşruiyet kazanma gayretine girmiştir.

Genel anlamda Halkın Mücahitleri Örgütü'nün kimliğini inceleyeceğimiz söz konusu makale; örgütün kuruluşu ve Avrupa bağlantısı olmak üzere iki alt başlık halinde irdelenecektir. İnceleme kapsamında Türkçe, Farsça ve İngilizce kaynaklardan da yararlanılmakta olup; yöntemsel olarak literatür taramasından faydalanılmıştır.

Giriş

Bir grup Tahran Üniversitesi öğrencisi tarafından Şah muhalifi bir düşünce üzerine inşa edilen Halkın Mücahitleri Örgütü özellikle devrime giden süreçte Şah karşıtlığı noktasında görüş birliğine sahip olan İslamcı molla kesimle ortak hareket etmiştir.² Kuruluşunun ilk yıllarında bir öğrenci hareketi yahut sokak hareketi olarak görülen Halkın Mücahitleri Örgütü özellikle 1979 İran İslam Devrimi'ne giden süreç içerisinde önemli bir dönüm noktası olan 444 günlük ABD Büyükelçiliği baskını sırasında önemli roller üstlenmiştir. İdeolojisini İslami Marksist bir düşünce üzerine inşa eden Halkın Mücahitleri Örgütü ilk yıllarında her ne kadar siyasi bir mücadele yöntemi tercih etse de bu mücadele yönteminin başarısızlığa uğraması ile beraber silahlı mücadele yöntemine girişmiştir.

Köyden kente, medreseden sanayiye, Marksist Tudeh partisinden Kum havzası ulemalarına kadar halkın tüm kesiminin birlikte gerçekleştirdiği devrimi; dini "elit" kesiminin sahiplenmesi sonucu örgüt üyelerinin yönetimde yer almasının engellenmesi, örgütün rejim muhalifi tavır almasına neden olmuştur. İlk ayrılıkların yaşandığı 1980 yılında başlayan ve 8 yıl boyunca süren İran-İrak Savaşı'nda Saddam Hüseyin yönetimini destekleyen Halkın Mücahitleri Örgütü, bu yaklaşımı ile halk tabanından önemli tepkiler almış, İran'a verdiği zararlar sebebiyle toplumdaki tabanını kaybedip "Vatan Haini" pozisyonuna düşmüştür. Savaş yıllarında Saddam Hüseyin tarafından desteklenen Halkın Mücahitleri Örgütü; 2003 yılına gelindiğinde Irak'ın işgali ile beraber insan haklarına dayalı diplomatik bir söylem benimsemiştir. Örgüt 2003 yılında Irak'ın işgali sırasında her ne kadar tarafsızlığını ilan etse de ilk etapta ABD tarafından

düşman olarak görülmüş, bu bağlamda 1997 yılında başta ABD olmak üzere sırasıyla İngiltere ve AB ülkeleri söz konusu örgütü terör örgütleri listesine almıştır. Lakin takvimler 2012 yılını gösterdiğinde yapılan müzakereler sonucu Amerika Birleşik Devletleri'nin Yabancı Terör Örgütleri Listesi'nden çıkarılmıştır.³ Halkın Mücahitleri Örgütü üyelerinin başka ülkelere yerleştirilmesi konusunda önemli bir engel teşkil eden "Terörist" damgasının Washington yönetimi tarafından örgüt mensuplarının üstlerinden kaldırılması, örgütün hareket kabiliyetinin artması ile sonuçlanmıştır.

"Sürgündeki Muhalefet" in Doğuşu

Kendilerini sürgündeki hükümet olarak da tanımlayan İran Ulusal Direniş Konseyi adlı muhalif yapılanma, Halkın Mücahitleri Örgütü'ne bağlı ana organizasyon olarak örgütün Avrupa'daki şubesidir. 1965 yılında üç Müslüman üniversite mezunu tarafından kurulmuş olan Halkın Mücahitleri Örgütü her ne kadar Şah rejiminin otoriter yönetimine karşı direnmiş olsa da 1979 yılında bir başka despot yönetimin hedefi olmuştur. Halkın Mücahitleri Örgütü kendini İslami bir organizasyon olarak tanımlamasına rağmen İran'da siyasi çoğulculuğa dayalı demokratik ve laik bir yönetim sisteminin hâkim olması misyonu ile hareket etmektedir.⁴

Devrim yıllarında Ayetullah Humeyni yanlısı gruplar ve oluşumlarla birlikte hareket ederek, ABD hafızasında tazeliğini hala koruyan ve Dışişleri Bakanlığı'na raporlanan en önemli olaylardan biri olarak tarihe geçen "Rehine Krizi" vakasında önemli roller oynayan Halkın Mücahitleri Örgütü'nün rejim ile iş birliği kısa sürmüştür. İran-ABD ilişkilerini bitiren ve tesirini günümüzde dahi gösteren bir vaka

olarak tarihe geçen "Rehine Krizi" 444 gün boyunca sürmüş ve söz konusu örgüt de Tahran'daki ABD Büyükelçilik binası baskınındaki etkin rolü ile ön plana çıkmıştır. Özellikle 1979 yılında devrimin İslami kesim tarafından sahiplenilmesi ve örgütün yönetimdeki payını alamaması kısa zamanda bir ayaklanma hareketine dönüşmüştür.⁵ "1980 ve 1981 yıllarında Cumhurbaşkanı Benisadr ile Rafsancani, Beheşti ve Hamaney'in başını çektiği İslam Cumhuriyet Partisi arasındaki sürtüşmede, Recevi ve Halkın Mücahitleri Benisadr'dan yana tavır sergilemişler ve mollaların iktidarı giderek ele almaya başlamasına itiraz etmişlerdir. Buna karşın Recevi'nin 1980 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerine Halkın Mücahitlerinin adayı olarak katılması ise Humeyni tarafından yayınlanan bir fetvayla engellenmiştir."⁶ İranlı Ortadoğu tarihçisi Ervand Abrahamian örgütü "modern" ve "laik" bir örgüt olarak nitelendirmiş ve devrimin ön saflarında Halkın Mücahitleri Örgütü'nün yer aldığından söz etmiştir. Dolayısıyla söz konusu tarihlerde halk üzerinde önemli bir nüfuza sahip olan Halkın Mücahitleri Örgütü'nün seçimlerde temsil edilememesi halk içerisinde yönetime olan memnuniyetsizliğin artmasıyla sonuçlanmıştır. Öyle ki örgütün 1981 yılının Haziran ayındaki protestosuna yarım milyondan fazla insan katılmış ve 1981 yılının ortalarında ise Halkın Mücahitleri Örgütüne ait gazetenin tirajı resmî gazetelerin tirajını geçerek 500.000'e varmıştır.⁷

"1980'lerin ortalarından itibaren HMÖ'nün rejime yönelik yoğunlaşan muhalefeti ve özellikle 1981'de binlerce kişinin katılımıyla düzenlenen kitlesele protesto gösterileri İslam Cumhuriyeti'ni ciddi anlamda endişelendirmiştir. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı Ebu'l Hasan Benisadr'ın İslam Cumhuriyeti sistemi ve özelde

Ayetullah Humeyni'ye yönelik eleştirilerinin örgütün söylemleri ile paralelliği ve Ayetullah Humeyni'nin diktatöryal ve baskıcı bir sistem oluşturma arzusu taşıdığı yönündeki itirazlar, rejimin bu konuda önleyici bir hamle yapmasını gerekli kılmıştır.”⁸ 1981 yılında vuku bulan ve Humeyni rejimine karşı gerçekleştirilen başarısız ayaklanma sonucu birçok örgüt üyesi sürgüne gönderilirken on binlercesi ise 1988 yılında idam edilmiştir.

1980'li yılların başlarında Saddam Hüseyin ile iş birliği yaparak Irak için İran aleyhine çeşitli askeri, siyasi ve istihbari destekler sağlayan Halkın Mücahitleri Örgütü İran-Irak savaşı esnasında takındığı Irak yanlısı tavır ile İran halkı tarafından çarpıcı eleştirilere maruz kalmış ve kitlesini büyük oranda kaybetmiştir. ABD işgaline kadar silahlı faaliyetlerde bulunan örgüt 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgaline kadar Irak'taki kamp alanında barınmaya devam etmiş, bu tarihte ABD tarafından muhtelif konularda baskılanan örgüt lideri, bilhassa Mesud Recevi'nin kaybolması sonucu ABD ile iş birliği yapmaya karar vererek silahsızlandırılmıştır. Öte yandan 2009 yılında Irak yönetiminde Şii ideolojinin hâkim olması ve Başbakanlığa Nuri el-Maliki'nin gelmesi ile beraber Irak yönetimi İran'la yakınlaşmış bu yakınlaşma sonucu Irak tarafından baskılanan Halkın Mücahitleri Örgütü; can güvenliklerinin sağlamak amacı ile önce Fransa ardından 2016 yılında ABD tarafından Arnavutluk'un başkenti Tiran'a taşınmış ve günümüzde faaliyetlerine buradan devam etmektedir.⁹

Avrupa'da Yeni Aktör: HMÖ İttifakı

2009 yılında Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Irak'taki yerleşkesi olan Eşref Kampı'na karşı operasyonların artırılması 200 kadar örgüt üyesinin hayatını kaybetmesine sebep olmuş ve 2012 yılına gelindiğinde ise

Örgüt mensupları ABD'nin Bağdat'taki yerleşkesi olan Liberty Kamp alanına sevk edilmiştir. Kamp alanına intikali akabinde Amerika Birleşik Devletleri himayesine giren Halkın Mücahitleri Örgütü Liberty Kampında olduğu süreç içerisinde de İran destekli Iraklı militanlar tarafından birçok kez saldırıya uğramıştır. 30'a yakın Halkın Mücahitleri Örgütü militanının öldürüldüğü bu saldırılar sonucu 2013 yılında örgütün Avrupa'ya nakli gündeme gelmiştir. Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Arnavutluk'a nakli örgüt mensuplarınca İran'a iade edilmemesi noktasında bir zafer olarak değerlendirilmiştir. HMÖ idari yapısının Avrupa'ya taşınmasıyla birlikte, örgütün dış politikadaki hamlelerinin ve stratejilerinin değiştiği gözlemlenmiştir. *“Klasik silahlı örgüt niteliğinden sivil siyaset ve sivil mücadele örgütü kimliğine dönüşmeye başlayan HMÖ, özellikle İUDK'nin etkinleştirilmesi ile ülkeler nezdinden daha fazla prestij kazanmaya başlamıştır.”¹⁰ Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Avrupa'daki merkezi olarak değerlendirebileceğimiz Arnavutluk, özellikle ABD ile İran Ulusal Direniş Konseyi arasındaki iletişimin sağlanması noktasında kilit role sahiptir. *“Buna ilave olarak Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin silah depoladığı Arnavutluk, ucuz ve kontrol dışı silah arayan birçok örgütün ve ülkenin uğrak yerlerindedir. Ülkedeki güvenlik açığı ve yasal boşluklar nedeniyle bu silahları kolayca temin etmek mümkündür. Ayrıca, Arnavut siyasilerin Halkın Mücahitleri Örgütü'ne açıkça destek vermektedir. Bu nedenlerle Tiran, İranlı muhalifler için merkezi bir önem taşımaktadır.”¹¹ Bunun yanı sıra Arnavutluk tarafından ABD'nin İran, Afganistan ve Irak'a dair yürüttüğü politikaların desteklenmesi gibi etkenler ABD ile HMÖ/ İUDK ilişkilerinin sıcak kalmasına sebep olmuştur. Öte yandan Avrupa'da faaliyetlerine başlaması ile beraber İran Ulusal Direniş Konseyi (İUDK)**

adında Halkın Mücahitleri Örgütü'nün diplomatik kolu olarak faaliyetlerini başlatan organizasyonun tüzüğünde; hedefinin, Ayetullah Humeyni rejimini devirmek olduğu yazmaktadır.¹² Paris'te kurulan ve Halkın Mücahitleri Örgütü'nün siyasi ayağı olarak değerlendirilebileceğimiz İran Ulusal Direniş Konseyi'nin Washington'da da bir şubesi bulunmaktadır.

2018 yılında Arnavutluk'un başkenti Tiran'da düzenlenen konferansta Halkın Mücahitleri Örgütü kurucu lideri Mesud Recavi'nin eşi Maryam Recavi'nin İran'da gelecek yıllarda çıkaracağı isyan hareketlerinden bahsetmiştir.¹³ Söz konusu konferansa New York'un eski belediye başkanlarından olan ve şuanda Trump'ın avukatlığını da yapan ulusal güvenlik danışmanı Rudy Giuliani, Amerika Birleşik Devletleri başkan yardımcısı, ABD ulusal güvenlik danışmanı John Bolton, geçtiğimiz yıllarda vefat eden Cumhuriyetçi senatör John McCain ve Arnavutluk'un eski başbakanı Pandeli Majko gibi önemli isimlerin de davet edildiği bilinmektedir. John Bolton'un İslam Cumhuriyeti'nin 40. Yılı kutlamayacağını ifade ettiği konferansta Rudy Giuliani ise Molla rejiminin gitmesinin ve bunun sonucunda ülkenin başına Meryem Recevi önderliğinde yeni bir demokratik yönetimin getirilmesinin gerekliliğinden söz edilmiştir.¹⁴ Öte yandan *"Halkın Mücahitlerinin sadece ABD değil aynı zamanda istihbarat konusunda İsrail ile de İran'a karşı iş birliği içerisinde oldukları ve ayrıca Suudi Arabistan'ın da örgüte finansal destek sağladığı iddia edilmektedir. Hatta 2016 yılında Paris'te örgütün düzenlediği konferansa Suudi eski istihbarat başkanı Prens Türki bin Faysal da katılmış ve örgütü destekleyici bir konuşma yapmıştır."*¹⁵ Bu açıdan incelendiğinde söz konusu örgütün

İran aleyhine birçok ittifaka giriştiği söylenebilir.

Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Finansman Kaynakları

Örgütün finansman kaynaklarının çeşitlilik arz ettiği söylenebilir. Mezkur örgütün şeffaf bir yapıya sahip olmaması göz önüne alındığı takdirde maddi kaynağın tespiti de zorlaşmaktadır. Bununla beraber haraç ve bağışlar yoluyla, kar amacı gütmeyen kuruluşların kullanılması yoluyla yahut muhtelif yayınlar ve sosyal etkinliklerden elde edilen gelirlerle finansman sağladıkları bilinmektedir. Dış desteği olmayan bir silahlı yapının faaliyetlerini sürdürmesinin imkan dahilinde olmadığı göz önünde bulundurulduğunda örgütün ticari faaliyetler dışında çeşitli ülkelerden destek aldığı söylenebilir. Öyle ki *"Örgütten ayrılan ve Mesud Recevi'nin Arapça tercümanı olan Kurban Ali Hüseyin Nejad, Fars Haber Ajansına verdiği röportajda Saddam Hüseyin'in örgüte günlük 70 bin varil petrol tahsis ettiğini ve Recevi'nin her sene Baas Partisi'nin yıl dönümünde yazdığı mektubunda Saddam Hüseyin'i kutlayarak daha fazla petrol tahsis edilmesini istediğini ileri sürmüştür."*¹⁶ 2003 yılında ABD'nin Irak işgali ile beraber Saddam Hüseyin yönetimince sağlanan desteğin bitmesi örgütü yeni kaynak arayışlarına itmiştir. Bununla beraber örgütün, İran'ın sahadaki rakiplerinden biri olan Suudi Arabistan'ın ve liderlik ettiği körfez ülkelerinin sağladığı finansal destekle hareket ettiği ifade edilebilir. Zira Suudi Arabistan'ın halihazırda mevcut olan siyasi desteği 2000'li yılların başında finansal desteğe dönüşmüş ve mevcut destek artarak devam etmiştir. Öyle ki günümüzde mezkur örgütün faaliyetleri Suudi Arabistan destekli basın yayın organlarında yer almakta ve muhtelif siyasetçilerin verdiği destek demeçleri gündeme gelmektedir.

Halkın Mücahitleri Örgütüne finansal destek sağlayan en önemli aktörlerden bir diğeri ise Avrupa Birliği'dir. Örgütün başta Fransa olmak üzere AB mensubu ülkelerde "bağış" adı altında yüzden fazla sivil topluk kuruluşu ve yan yan kuruluşları mevcuttur. *Bunlardan en önemlileri İngiltere merkezli olup ABD, İtalya ve Fransa'da temsilcilikleri bulunan İran Aid, Almanya merkezli İranlı Göçmen Çocukları Koruma Derneği (İFKH) ve İranlı Göçmenleri Koruma Derneği (FHI), Danimarka merkezli MSS ve Norveç merkezli MSF yardım kuruluşları ve Sosyal Finans Kurumu isimli yapılardır. Bunun yanında HMÖ ile yakın temas içindeki "Tevhidi Esnaf Birliği" isimli organizasyonun lideri olan İbrahim Mazenderani'nin ticari ağı ve bu anlamda örgüte sağladığı destek de Avrupa menşeli finansal kaynaklar arasındadır.*¹⁷ Her ne kadar şeffaf bir yapı olarak düşünülmesi de örgüt kimi zaman yurt dışından temin ettiği kaynakları dünya kamuoyu ile paylaşmıştır.

Eşref-3

Arnavutluk'taki kurulan kampa verilen Eşref-3 ismi, Irak'taki mücadelenin merkez noktası olan Eşref kampına binaen Irak'ta başlayan mücadelenin devam ettiğine ve sadece merkezin Arnavutluk olduğuna dair bir mesaj vermektedir. ABD, Halkın Mücahitleri Örgütü merkezinin Avrupa'ya taşınması ile beraber bu bölgede yeni bir dış politik söylem geliştirmiş ve İran'ın günden güne Balkanlar üzerinde artan etkisini Halkın Mücahitleri örgütünü kullanarak kırmayı istemiştir. Özellikle İran'ın Balkanlarda çeşitli dini oluşumlar ve cemaatler yoluyla teşkilatlanması ve bölgede kendilerine ait kurumlarını açmaları Amerika Birleşik Devletleri açısından önemli bir tehdit unsuru olarak algılanmış, bölgedeki söz konusu İran rejimi destekli enstitülere ve İran Büyükelçiliği personeline Halkın Mücahitleri Örgütü

tarafından çeşitli saldırı organizasyonları gerçekleştirilmiş ve halihazırda gerçekleştirilmeye devam edilmektedir. Öte yandan selefi tarikatlarla karşı dikkate değer önlemler alan Arnavutluk yönetiminin Halkın Mücahitleri Örgütüne karşı aynı önlemi almadığı gözlemlenmektedir.¹⁸ Yaklaşık 2500-3000 militanı bünyesinde barındıran ve 34 hektarlık bir arazide konumlanan yapının Arnavutluk'ta tesirli olmasının en önemli nedeni Tiran yönetiminin İran Ulusal Direniş Konseyine takındığı müspet tavırdan kaynaklanmaktadır. İran açısından söz konusu 3000 militan; Avrupa tarafından İran aleyhine kullanılmak üzere Avrupa'da konuşlandırılan 3000 kişilik potansiyel vekalet savaşçısı olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan günümüzde örgütün siyasi ayağı olan İran Ulusal Direniş Konseyi (İUDK) aynı zamanda İran'daki muhalif partilerin, grupların ve örgütlerin de toplandığı bir çatı platform haline gelmiştir. Öyle ki New York'un eski belediye başkanlarından olan Rudy Giuliani Arnavutluk'ta Halkın Mücahitleri Örgütü tarafından düzenlenen bir konferansta bu platformdan "Sürgündeki Hükümet" olarak söz etmiştir.¹⁹ 2018 yılının Mart ayında yine Arnavutluk'un başkenti olan Tiran'da Halkın Mücahitleri Örgütü tarafından gerçekleştirilen söz konusu Nevruz organizasyonuna Rudy Giuliani, Trump yönetiminin tam desteğini ifade etmiş, bu konferanstan birkaç ay sonra ise Halkın Mücahitleri Örgütü tarafından bölgedeki İran destekli Şii grupları hedef alan saldırılar düzenlenmişti.²⁰

Günümüzde diplomatik bir dil benimsemesi karşılığında Halkın Mücahitleri Örgütüne barınma desteği sağlayan Arnavutluk'un eski Başbakanlarından olan Pandeli Majko, örgütün Arnavutluk'taki en önemli destekçilerinden biridir. Halihazırda

Diaspora Bakanı olarak siyasi kariyerine hala devam eden Pandeli Majko'nun Halkın Mücahitleri Örgütüne -Avrupa'daki adıyla İran Ulusal Direniş Konseyi- olan sempatisi 2015 yılındaki Halkın Mücahitleri Örgütü tarafından Paris'te düzenlenen toplantıda konuşma yaptığı sırada "Ben Mücahidim." anlamına gelen "Man mojahed hastam." sloganını ifade etmesi ile ortaya çıkmıştır. "Majko'nun HMÖ/İUDK-Arnavutluk ilişkisindeki etkin rolünün yanında ABD-Arnavutluk ilişkileri de bu ülkenin HMÖ/İUDK'ye destek olmasını sağlamaktadır. Arnavutluk ABD ile yakın iş birliği çerçevesinde bu desteği vermektedir. Bu çerçevede başkent Tiran'da oluşturulan bir bölgede HMÖ mensupları faaliyetlerini sürdürmektedir. Yaklaşık 2000 militanın bulunduğu iddia edilen söz konusu bölge ile ilgili edinilen bilgilere göre HMÖ mensupları, başkent Tiran'a 35 dakika uzaklıkta yaklaşık 50 futbol sahası büyüklüğünde bir alanda konumlanmış durumdadır."²¹ Öte yandan Arnavutluk Başbakanı Edi Rama'nın Viyana'da gazetecilere verdiği Halkın Mücahitleri Örgütü hakkındaki demeçte Arnavutluk'ta bulunan Eşref-3 kampında an itibari ile 3000'i aşkın mücahidin bulunduğunu; Arnavutluk'un hayatı risk altında olan sığınmacı bir grup insana yardım ettiğini vurgulamış, söz konusu durumun stratejik ve siyasi olarak ele alınmaması gerektiğine değinerek devletin insani yardım odaklı bir anlayış sergilediğini ifade etmiştir. Ayrıca Tiran'daki Halkın Mücahitleri Örgütü'ne ait kamp yerinin İran-Arnavutluk arasında yeni bir sorun olmadığına değinen Edi Rama bu anlamda ABD ile geçici bir stratejik ittifakta bulunduğunu vurgulamıştır. Bu demecin ardından Dini lider Ali Hamenei ise Arnavutluk ülkesine karşı tehdit edici açıklamalarda bulunmuş, Arnavutluk'u İran ve Irak gibi ülkelerin düşmanlarını destekleyen şeytani bir ülke olarak değerlendirmiştir.²²

Halkın Mücahitleri Örgütü'nün dünyadaki konumu noktasında süreli ve gergin seyreden Arnavutluk-İran ilişkileri özellikle İran'ın Balkanlar ve Arnavutluk'taki ulusal güvenliğe zarar veren etkinliklerinin artması sonucu 19 Aralık 2018'de İranlı büyükelçinin Arnavutluk'tan sınır dışı edilmesi ile daha da gerilmiştir.²³ İlk etapta İran açısından Arnavutluk'ta İran Konsoloslugu'nun bulunması her ne kadar elzem olarak görülme de özellikle Halkın Mücahitleri Örgütü'nün 2013 yılında tedrici olarak Arnavutluk'a taşınması ile Arnavutluk; İran'ın Avrupa'da en çok personele sahip olduğu ülke haline geldi.²⁴ Bu tarihten itibaren İran gizli servisi (MOİS) üyeleri bu bölgelerde çeşitli istihbarat faaliyetleri yürütmeye başlamış 19 Aralık 2018 yılında rejim için çalışan iki diplomat, "diplomatik statülerini ihlal ettikleri" gerekçesiyle sınır dışı edilmiştir.²⁵

Sonuç

Bir grup Tahran Üniversitesi öğrencisinin girişimiyle kurulan ve kurulduğu tarihten itibaren kısa süre içerisinde bölgesel kimliğinden arınıp küresel bir organizasyon olarak birçok ülke ile ittifak kurmaya gayret gösteren Halkın Mücahitleri Örgütü; Şah döneminde İran'ın ruhban sınıfı ile ortak hareket etmiş fakat yönetimin mollalar tarafından ellerinden alınması ile yakın zamanda İran'daki mevcut rejime karşı da başkaldırmış, söz konusu başkaldırı ise yüz binlerce muhalifin sürülmesine sebep olmuştur. Bilhassa örgütün, ülkesinde uğradığı haksızlıklar sebebiyle İran aleyhine politikalar yürüten Avrupa ve ABD ile ortak bir misyona sahip olması, HMÖ'nün Avrupa'da teşkilatlanmasını kolaylaştırmıştır. 2003 yılına kadar İran siyasilerine ve diplomatlarına yönelik çeşitli suikast ve operasyonlarda bulunan örgüt, İran-Irak savaşında Irak ile hareket ederken, ABD'nin Irak işgali ile beraber

silahsızlanarak ABD ile iş birliğine soyunmuştur. Irak yönetiminin dolaylı olarak İran'a bırakılması ile beraber Irak'taki örgüte ait kamp alanı açık hedef haline gelmiş akabinde 2013 yılında ABD tarafından Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Arnavutluk'a intikali tedrici olarak başlamıştır.

Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Arnavutluk'a intikali ile beraber örgüt açısından yeni bir sayfa açılmış ve örgüt bu durumu, İran'a karşı bir zafer olarak değerlendirmiştir. Özellikle günümüzde faaliyetlerine Avrupa'da devam eden Halkın Mücahitleri Örgütü; Arnavutluk'ta ve Avrupa'da daha diplomatik, insan haklarına dayalı ve sivil siyaseti esas alan bir söylem belirlemiştir; bu anlamda örgütün Avrupa ayağını oluşturan İran Ulusal Direniş Konseyi'ni kurmuştur. Örgütün Arnavutluk'a taşınması ile beraber İran tarafından mercek altına alınan Arnavutluk; bu tarihten itibaren İran'ın MOİS ajanlarının açık hedefi haline gelmiştir. Arnavutluk söz konusu örgütü bir grup sığınmacı olarak değerlendirmekte ve insani yardım amaçlı desteklediklerini ifade ederken İran; Arnavutluk'u "Şeytani bir ülke" olarak nitelendirmiştir. Gerilen İran-Arnavutluk ilişkileri 2019 yılında iki İranlı diplomatın sınır dışı edilmesi ile daha da alevlenmiştir.

Yukarıda da değinildiği gibi Halkın Mücahitleri Örgütü tarafından 2018 yılında Arnavutluk'un başkenti Tiran'da düzenlenen konferansta ve örgütün diğer toplantılarında adı geçen isimler ve ülkeler, Halkın Mücahitleri Örgütü'nün finansman kaynakları noktasında bize bazı ipuçları vermektedir. Öte yandan mezkur örgütün başta Fransa olmak üzere muhtelif Avrupa Birliği ülkelerinde dernekler, vakıflar gibi sivil toplum kuruluşları ile bağış topladığı söylenebilir. Bunun yanı sıra İran'ın

bölgedeki stratejik rakiplerinden biri olan Suudi Arabistan ve liderlik ettiği bazı Körfez ülkeleri de 2000'li yıllara kadar sürdürdüğü siyasi desteğe bu tarih itibari ile finansal desteği de eklemiştir.

Referanslar

¹ سازمان-مجاهدین-منافقین، خبرگزاری تسنیم
<https://bit.ly/3uPp1C3> (Son Erişim Tarihi: 15.09.2021)

² Öztürk, Selim. (2018) *İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine: Halkın Mücahitleri Örgütü*, "Güvenlik Çalışmaları Dergisi", 20 (2), S.165
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1007985S.165>(Son Erişim Tarihi: 16.09.2021)

³ U.S Department of State. *Delisting of the Mujahedin-e Khalq* <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2012/09/198443.htm>

⁴ Safavi, Ali. (2010) *Mujahedin-e Khalq: "Islamic-Marxists"?*. IRANPROBE (02.03.2010)
<https://iranprobe.com/reality-check-understanding-the-mujahedin-e-khalq-pmoi-mek/>
(Son Erişim Tarihi: 17.09.2021)

⁵ Katzman, Kenneth. (2019). "Iran: Internal politics and US Policy options." *CRS Reports RL32048*. Washington, DC: Congressional Research Service. S.35
https://www.everycrsreport.com/files/20190813_RL32048_7e9324ac19191650f3386215ad664fe1ce6977dc.pdf (Son Erişim Tarihi: 17.09.2021)

⁶ Öztürk, Selim. (2018) S.165

⁷ Safavi, Ali. (2010)

⁸ Koç, Mehmet. (2019) *Halkın Mücahitleri Örgütü*, İRAM Ankara: İRAM S.11

⁹ Neyranji, A., Abedi, M., Hematian, H. (2020). "Study of reasons for the US supporting People's Mujahedin Organization since 2003: Controlling Islamic Republic of Iran based on constructive chaos strategy". *Geography (Regional Planning)*, 10(2-3), S.711

¹⁰ Koç, Mehmet. (2019) S.37

¹¹ Konukçu, Yasemin. (2019) *Halkın Mücahitleri Örgütü ve Arnavutluk: Varşova Zirvesi*. ORDAF.
<https://ordaf.org/halkin-mucahitleri-orgutu-ve-arnavutluk-varsova-zirvesi/> (Son Erişim Tarihi: 19.09.2021)

¹² Koç, Mehmet. (2019) S.12

¹³ Konukçu, Yasemin. (2018) *İran'da Rejim Karşıtı Hareketler: Halkın Mücahitleri Örgütü Örneği*. ORDAF.
<https://ordaf.org/iranda-rejim-karsiti-hareketler->

halkin-mucahitleri-orgutu-ornegi/ (Son Erişim Tarihi: 20.09.2021)

¹⁴ Öztürk, Selim. (2018) S.165

¹⁵ Öztürk, Selim. (2018) S.171

¹⁶ Koç, Mehmet. (2019) S. 34

¹⁷ Koç, Mehmet. (2019) S. 35

¹⁸ Öztürk, Selim. (2018) S.171

¹⁹ Başaran, Doğan. Kırılmaz, Ayşenur. (2020) *İran'a Karşı Yürütülen Propagandanın Vekil Aktörü: Halkın Mücahitleri Örgütü*. "İran Çalışmaları Dergisi", 4 (1), S.221

²⁰ Nejat Society, (2018). *The US Army Keeps The Mojahedin Khalq Army in Albania*. <https://www.nejatngo.org/en/posts/8184> (Son Erişim Tarihi: 24.09.2021)

²¹ Koç, Mehmet. (2019) S. 41

²² Shay, Shaul. (2020). *Albania And The Iranian Terror Threat*. "Security Science Journal", (1), S.36 <http://www.securityscience.edu.rs/index.php/journal-security-science/article/view/3> (Son Erişim Tarihi: 26.09.2021)

²³ Moniquet, Claude. (2019). *The Recent Iranian Terrorist Plots in Europe*. "European Strategic Intelligence and Security Center". S.6 <http://www.esisc.org/upload/publications/analyses/the-recent-iranian-terrorist-plots-in-europe/IRAN%20-%20RECENT%20TERRORIST%20PLOTS%20IN%20EUROPE.pdf>(Son Erişim Tarihi: 28.09.2021)

²⁴ Shay, Shaul. (2020) S.37

²⁵ Moniquet, Claude. (2019) S.28

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org
+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115. Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Fatih YONCALIK, DİPAM'da stajyer olarak görev almıştır. 2019 yılında İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı bölümünden yüksek onur öğrencisi olarak mezun olan Fatih Yoncalık hali hazırda İstanbul Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde tezli yüksek lisans programına TÜBİTAK tarafından desteklenen "Ruhullah Humeyni Dönemi İran İslam Cumhuriyeti İdeolojisinin İran'ın Güvenlik Politikası Üzerindeki Etkisi" başlıklı tezi ile devam etmektedir. Aynı zamanda Allameh Tabatabai Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisans yapmaya devam eden Yoncalık iyi derecede Farsça ve İngilizce bilmektedir.